

Bymarka sommer

*Mot Theisendammen og Sommersetra.
Foto: Erik Stabell*

Kort sommertur (rundtur) i Iladalen

Steinberget/Wullumsgården - Baklidammen - Kobberdammen-Lavollen

12-14 km, lett tur på tørre stier, dels gjennom kulturlandskap.

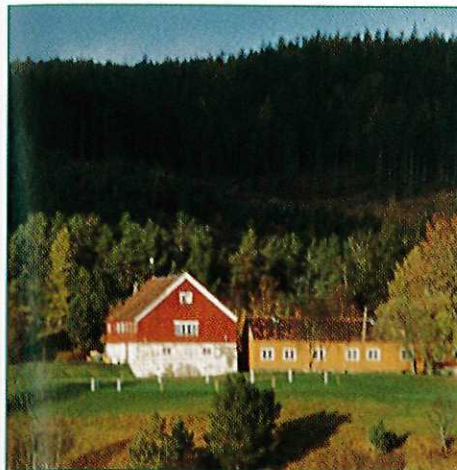
Dalføret fra Kobberdammen og ned til fjorden er et rikt kulturhistorisk område av meget stor helhetsverdi. Iladalen har et godt nett av turveger og stier av variert standard. På hovedstiene kan du gå tørrskodd. Her er også mindre fottråkkede stier og områder uten stier og mennesketrakk for dem som foretrekker det. I dalen finnes mange fine turmål og rasteplasser.

Kart: Beskrivelsen refererer til turkart over Bymarka, målestokk 1:25 000. Full dekning av o-kart, se egen oversikt på side 56/57.

Adkomst: Kort adkomst for folk i boligområdene på nedre Byåsen. Turløypa langs Steinberget gir adkomst for dem som kommer nedenfra byen. Letteste adkomst til Iladalen fra byen er med buss opp Roald Amundsens veg, "Vestoppfarten", Sverresborg allé og Gamle Osloveg. Holdeplasser ved Hammersborg eller Byåsen Butikkssenter. Det går også buss opp Fjellsetervegen mot Skistua. Holdeplasser Ferista og Baklia.

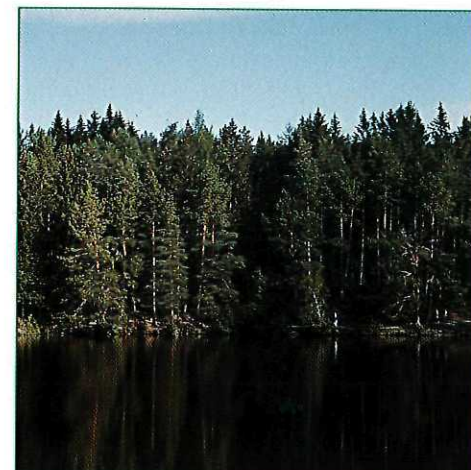
Iladalen: Dalføret - som går fra Kobberdammen ned mot Ila - er av de mest tilrettelagte deler av Trondheimsmarka. Mange av stiene her er gamle ferdselsveger mellom gårder og plasser, andre er turstier opparbeidet for mer enn 100 år siden. Turutfarten startet tradisjonelt nede fra byen, gjennom Elsterparken eller opp Møllebakken om sommeren, opp Steinberget og over Theisendammen om vinteren. Opparbeidelse og vedlikehold av stier og løyper ble gjort dels av kommunen og dels av organisasjoner. Menneskene har satt preg på Iladalen gjennom århundrer. De første spor etter menneskers ferdsel og virk-

Sommersetra fra Bakliåsen.
Foto: Erik Stabell

somhet - først og fremst gårdsdrift - stammer fra middelalderen. Fra senere århundrer finner vi spor etter mølledrift, vannverk, skogbruk, bergverk og industri. Deler av Iladalen, det gamle jordbrukslandskapet med plassene Tunga og Lavollen, er rangert blant Sør-Trøndelags mest verdifulle i den nasjonale registreringen av verdifulle kulturlandskap. I Ilavassdraget fins det ørret, røye, gjedde og mort. Det er mye fisk i Theisendammen, Baklidammen og Kobberdammen, og mulighetene for å få fisk er gode. I Ilavassdraget er det noen store øreter, men mesteparten av fisken er svært liten.

Turen: Hvis en starter fra Ila (15 m), kan en enten velge å følge stien nede langs Ilabekken, eller stien langs veien opp til Hammersborg (120 m). Når vi kommer til Theisendammen følger vi den gamle stien på strandterrassen ved foten av Blyberget. Hvis en starter fra Wullumsgården (155 m), er det lurt å ta en avstikker til toppen av Blyberget (195 m) først. Det er fin utsikt over de nedre delene av Iladalen herfra. Vi kan deret-

Ved Baklidammen står skogen tett.
Foto: Erik Stabell

ter følge stien langs steingjerdene på sørsiden av Theisendammen, forbi Stokkejordene og Stokkedammen. Stokkedammen ble opprinnelig bygget for å sikre vannforsyningen til Wullumsgården, men er også blitt brukt til istaking. Isen ble solgt til fiskebåter og restauranter for kjøling. Fra Stokkedammen følger vi Familiestien videre, krysser Ilabekken på trebru og kommer opp til Baklidammen (196 m). Den ble bygget ved århundreskiftet som klaredam for Theisendammen og hadde en kapasitet 425 000 kubikkmeter vann. De tre tidligere dammene i Ielva rommet tilsammen 868 000 kubikkmeter. For å hindre forurensing av drikkevannet kjøpte kommunen den gamle gården Petersaunet eller Baklia.

Fra Baklidammen stiger stien opp gjennom skogen før vi kommer ut på fine åpne voller med utsikt mot Tunga. Gården ligger på landtunga mellom Ilabekken og bekken som går opp til Fjellsetermyra. Gamle skrifter forteller at Tunga gård i Trondheim Bymark i 1588 ble lagt til Domkirkens sokneprests

embete. I katolsk tid lå den under Korskirken. På samme måte som Baklia ble den ervervet av kommunen ved århundredskiftet for å hindre forurensning av vassdraget. Tunga eller Pauluseter er kanskje Trondheim Bymarks eldste gård, lagt øde under Svartedaunen og gjendyrket.

Etterhvert kommer vi inn på Lavolljordene. Like nedenfor Lavollen ligger "Tusseløypa" som er beregnet for barn, Løypa appellerer til barns fantasi og byr også på fysiske utfordringer underveis. Den er ca. 500 meter lang og har en stor plankehytte som siste tilvekst. Ved Lavollen (260 m) kommer vi inn på natur- og kulturstien som kommunen opparbeidet i 1984. Langs stien finner en rikelig med informasjonstavler om plante- og dyreliv og markas historie. Du følger denne stien opp til Kobberdammen (289 m). Ved bekken nedafor dammen ligger flere gamle skjerp som er beskrevet i «Geologi og gruvedrift i byens utmark».

Kobberdammen var opprinnelig naturlig, og ble påbygd i 1740 for å gi jevn vannforsyning til møllebruket i Ila. Mølledriften og det kommunale vassverket i Iladalen er nærmere beskrevet i nærområdebeskrivelsen for Ila - Sverresborg.

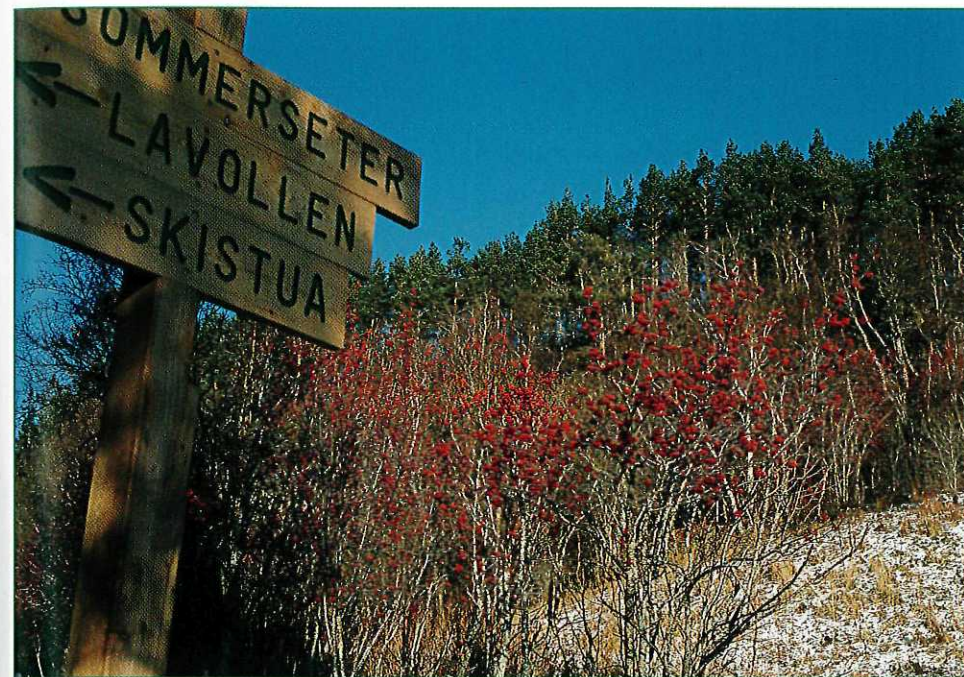
Vi velger å gå rundt vatnet på vestsida, og passerer Erlingvika der Bymarkveteranene har tilrettelagt rasteplass. Rastemulighet er det også på den markerte odden i vatnet. Videre tar vi stien opp til Tømmerdalstorget hvor vi tar inn på gammelvegen som går i retning Tikneppen fram til «Snøplogen». I krysset hvor Driftsvegen nord for Geitfjellet ender sto det før en snøplog som har gitt stedet navn. Herfra går vegen over Lavollhøgda som er turens høyeste punkt (325 m) før vi kommer ned på dagens bilveg ved Tempervollen. Denne gården har vært kirkegods fra katolsk tid. Etter reformasjonen drev Domkir-

kens kapellan stedet som avlsgård. I 1877 solgte Domsognet Tempervoll på auksjon. I Iladalen er det i dag bare Tempervollen som er i drift som gårdsbruk.

Vi følger Tømmerdalsvegen et kort stykke før vi tar av til høyre og tar en stopp på Lavollen som ligger sørvendt og fint med utsikt over dalen. Lavollen gård er den eneste av de gamle plassene i Trondheim Bymark der gårdsanlegget er bevart i sin helhet. De seks bygningene på tunet er svært lite forandret siden begynnelsen av 1800-tallet. Lavollen representerer derfor særegne kulturhistoriske og antikvariske verdier. Lavollen er nå gjenåpnet etter omfattende restaurering. Gården blir bygget opp som et aktivitets- og informasjonssenter bl.a. av skoler og lag. Det planlegges også et lite Bymarksmuseum på gården. Det er allerede satt opp informasjonstavler som forteller om kulturlandskapet rundt vollen. I fjøset har det siden høsten 1995 vært servering om søndagene.

Fra Lavollen fortsetter vi langs den gamle vegen mot byen. Den passerer Tømmerdalsvegen og følger steingjerdet som var yttergrensa for jordene på Helkanseter før de ble tilplantet med skog. Helkanseter har navn etter tidligere eiere av Selsbakk øvre, borgermester Andreas Jensen Helkand, som brukte setra på midten av 1600-tallet. I 1844 overtok handelsmann Peder Johansen stedet. Han fikk oppført ny hovedbygning og låve. I 1880-årene ble Helkanseter overtatt av kommunen for å sikre nedslagsfeltet til vannverket. Plassen var bebodd fram til 1937. I dag er det speiderne som holder til her.

På nedsida av vegen ligger kommunens arboretum, en samling av skogstrær, både norske og utenlandske treslag. Det er satt opp plaka-

Ved Blyberget starter turen for mange - enten hit eller dit. Foto: Per Christiansen

ter og anlagt en liten sti gjennom arboretet. Den gamle ferdavegen går videre ned til Tømmerdalsveien og Sommersetra (205 m). Det er flott utsikt utover byen fra platået foran gården. Her er det fri ferdsel for turfolk, men pass på for golfspillet som foregår her. Følg stiene utover fra Sommerseter og over demningen på Theisendammen (156 m).

Hjemreise: Som adkomst.

Varianter:

Buss fra Fjellseter:

Følg stien fra Kobberdammen til Fjellseter, ca. 1 km.

Lengre tur innover i marka:

Det går flere stier opp til Skistua, turfolkets tradisjonsrike storstue. Iladalen danner starten på turer innover marka mot Tømmerdalen og

Herbernheia og mot Elgsethytta, Grønlia, Lian og Leinstrandmarka.

Alternativ rundtur:

Følg stien opp til Fjellseter. Deretter gamle skiveg ned til Tunga og stien på sørsiden av Baklidammen før retur til Wullumsgården.

Kort rundtur:

Følg natur- og kulturstien fra Lavollen til toppen av Møllebakken. Deretter stien ned til Theisendammen.

Det er mange små stier i området som gir mulighet for å variere turen.